

Bogusława Frontczak, *Ordo Romanus VIII*, w: *Szata liturgiczna*, red. Adelajda Sielepin CHR, Jarosław Superson SAC, Kraków 2016, s. 167–172.

DOI: <http://dx.doi.org/10.15633/9788374386029.09>

Bogusława Frontczak

UNIwersytet PapiESki JANA PAWŁA II w KRAKOWIE

Ordo Romanus VIII

Kolekcja *Ordines Romani*, opublikowanych w XX wieku przez Michela Andrieu (zm. 1956) jako wydanie krytyczne, stanowi wyjątkowe źródło do poznania praktyki sprawowania liturgii w Kościele na Zachodzie¹. *Ordines* powstawały zazwyczaj w Rzymie jako pojedyncze księgi, a po przyjęciu ich przez kraje franko-germańskie i adaptacji zostały następnie zebrane w zbiory². Wśród pięćdziesięciu *Ordines* zaprezentowanych w kilkutomowej kolekcji Andrieu znajduje się wyjątkowe *Ordo Romanus VIII*, które dotyczy wyłącznie szat liturgicznych używanych w liturgii (*De vestimentis pontificis*). *Ordo* to zostało zredagowane w Galii na podstawie *Ordo Romanus I* w latach między 850 a 900. Badacz z Sycylii Pietro Sorci określa OR VIII jako dyrektoarium, w którym widać także pomysłowość kompilatora³.

Polskiemu czytelnikowi liturgicznej serii „Ad Dominum”, w tomie 3. tytułowanym *Szaty liturgiczne*, a więc poświęconemu dziedzictwu i współczesnemu znaczeniu szat liturgicznych w Kościele zachodnim, przedstawiam własne tłumaczenie OR VIII.

¹ Por. *Leksykon liturgii*, opr. B. Nadolski, Poznań 2006, s. 1118–1120.

² Por. C. Folsom, *I libri liturgici romani*, w: *Scientia liturgica. Manuale di Liturgia*, dyr. A. J. Chupungco, t. 1, *Introduzione alla liturgia*, Casale Monferrato 1998, s. 317.

³ Por. P. Sorci, *Gli Ordines Romani e la celebrazione dell'Eucaristia, degli altri sacramenti e sacramentali*, „Rivista Liturgica” 101 (2014) nr 3, s. 557.

ORDO VIII

I. Szaty papieża

1. Przede wszystkim komża [*camicia*], którą przewiązuje. Następnie alba [*linea*] z brzegami, jedwabna, i sznur [*cingulum*]. Na to narzuca się humerał [*anagolagium*]. Później mniejszą dalmatykę, później dalmatykę większą i na to stułę [*orarium*]. Potem planetę i na wierzch paliusz. Natomiast w dniach Bożego Narodzenia, Wielkanocy, świętego Piotra i w dzień swojej ordynacji zakłada planetę innego koloru. Manipularz [*sestace*] nosi na rękę. Dalej obuwie: przede wszystkim pończochy [*odhones*], potem sandały [*campagos*].

II. Szaty innego rzymskiego biskupa

1. Przede wszystkim komża [*camicia*] i sznur [*cingulum*]. Potem alba [*tunica alba*], na to stuła [*orarium*]. Potem planeta i manipularz [*sestace*] na rękę. Na nogi pończochy: [*odhones*] i sandały [*campagos*].

2. Prezbiter rzymski podobnie, jednak poza sandałami [*subtulalares*], których prezbiter nie nosi.

3. Diakon: przede wszystkim komża [*camicia*], na to sznur [*cingulum*]. Później alba [*tonica alba*] i sznur [*cingulum*]. Następnie humerał [*anagolagium*]. Potem manipularz [*brachiale*] na prawym rękę. Dalmatyka mniejsza i większa oraz planeta – dopóki nie będzie prezbiterem – wtedy zdejmowane są przez akolitę. Obuwie jak u papieża.

4. Subdiakon: komża [*camicia*] i sznur [*cingulum*]. Dalej humerał [*anagolagi*] i alba [*tonica alba*], stuła [*orarium*] i manipularz [*sestace*] na lewym rękę.

5. Akolici: komża [*camicia*] i sznur [*cingulum*], manipularz [*sestace*] na lewej stronie, zwisający do sznura [*cingulum*], alba [*tonica alba*] i stuła [*orarium*] na szyi i planeta. A kiedy śpiewa psalmy na stopniu, zdejmuje się planetę i stułę [*orarium*] niesie na rękę. Obuwie: pończochy [*odhones*] i sandały [*subtulares*], jak subdiakon.

6. Natomiast pozostali, niżsi stopniem w Kościele, którzy śpiewają psalmy, ubierają się jak akolici. Zaś ci, którzy nie śpiewają przy pulpicie, gdyby jednak mieli śpiewać – ubierają się podobnie. Gdyby zaś nie mogli, niech uczynią tak, by mogli.

7. Dalej, jak codziennie ubiera się papież. Przede wszystkim komża [*camicia*] i sznur [*cingulum*], potem jedwabna alba [*tonica*], stuła [*orarium*], planeta i paliusz, manipularz [*sestatce*] na rękę. Obuwie natomiast papież nosi takie, jak wszyscy pozostali, czy to w dni zwykłe, czy świąteczne, ubierają się w jeden sposób.

8. Dalej, diakon: komża [*camicia*]⁴.

SUMMARY

This article aims at providing a Polish reader with translation of *Ordo Romanus VIII*, which is the extraordinary source when searching for liturgical practice in Western Church. *Ordo Romanus VIII* comprises of the description of liturgical vestments from 9th/10th century. The author of *Ordo* presents not only vestments but also footwear of pope, priest and deacon. Unfortunately, for contemporary reader and translator many of the names of vestments are uncomprehensive.

⁴ *Les Ordines Romani du haut moyen age*, ed. M. Andrieu, t. 2, *Les textes (Ordines I–XIII)*, Louvain 1960, s. 321–322 (Spicilegium Sacrum Lovaniense. Études et Documents, 23).